

მერცხალი

1

მტკვრის გაღმა, ერთ დიდ სოფელში
გლებკაცის დარბაზს ჭდეულსა,
მერცხლების ბუდით სავსესა,
მერცხლების ჭიკჭიკს ჩვეულსა,
თურმე ლამაზი მერცხლები
სიყრმითვე შემოსჩვეოდნენ,
მრავალჯერ გაფრენილიყვნენ,
მრავალჯერ ისევ სწვეოდნენ.
ყველაზე მეტად გვირგვინში
თსმოდა მათი ფრთხიალი,
ალერსი, ტკბილი ციკჭიკი,
აფრენ-ჩაფრენა, სრიალი...
ერთ გაზაფხულზე მერცხლებმა
ძალიან დაიგვიანეს:
ბაღებს ეწყინათ, დაღონდნენ,
დიდებმაც იეჭვიანეს:
ვაჰ, თუ რამეზე გაჯავრდნენ,
გაგვიწყრენ, გაგვებურენო.
ჩვენთან აღპრ სურთ მოფრენა
და ბუდეს სხვაგან იდგმენო!..
ამ დროს მერცხლები ერდოში
ჩამოსრიალდნენ წყვილადა,
დაიწყეს ფრენა გვირგვინში
და აციკჭიკდნენ ტკბილადა.
ოჯახში დიდი-პატარა
აავსეს სიხარულითა...
ბუდე კვლავ ჩადვეს, ჩაივანწეს
ტალახით, ჩალაბსლითა
მალე დაჩეკეს ბარტფებიც,
დაზარდეს, დააფრთიანეს,

ასწავლეს ფრენა-ჭიკჭიკი
და ველი აახმიანეს.
როდესაც დედა-მერცხალი
შვილებთან იჯდა ბსდექთ,
მამალი გარეთ დაჰქპოდა
მინდვრად, ხან ცისა ზღუდეში.
სადაც ნახავდა მავნე მწერს,
ლეძივით დაეცემოდა,
ზოგს თავად გადასანსლავდა,
ზოგს სახლში ეზიდებოდა.

2

სოფელში ერთ ბიცს მეტსახელს
ემახდნენ "დაუდგრომელსაა,
სულ გარეთ მოყიალესა,
ონავარს დაუცხრომელსა.
ამ მოუსვენარს სიცელქით
სად რა არ ჩაუდენია:
ჩიტების ჩამოუშლელი
ბუდე არ გადარჩენია.
რამდენჯერ უთხრა დედამა:
შე ცელქო, გლახაზნიანო,
ე მერცხლებს მაინც დაეხსემ,
თორელ შენც დაგწყევლიანო!
მაგრამ არ იქნა, სიცელქე
არც ამათ დაუგვიანა:
ქვა წამოუსვა ერთ ბარტყსა,
ცალი ფრთა დაუზიანა.
დაღონდა დედა-მერცხალი,
გული მოუკვდა მამალსა,
მთმდვრად ემებდნენ შვილისთვის
საშველად ათას წამალსა.
ხან ყვავილთ ცვარი მოჭკრიფეს,

ცის ნამიც დააღვინეს,
მაგრამ არ იქნა, საბრალოს
ფრთა ველარ გააშლევინეს.
დაკუტდა, დარჩა გვირგვინში,
ველარ გავიდა გარეთა,
ბუდეში დაფარფატებდა
უხმოდ და მგლოვიარეთა.
ჩუმიად რომ იყო მერცხალი,
ბაღებსაც გული სწყდებოდათ,
ქვემოდან უაღერსებდნენ
და მვტად ებრალებოდათ.
მინდვრად დასდევდნენ კალიებს
მიპარვით. მუხლზე ხოხვითა,
იცერდნენ, მერცხალს აწვდიდნენ
ორკაპიანი ჯოხითა.
არც და-ძმას ავიწყდებოდათ
ლათი დედ-ლამის შობილი,
ლოჭქონდათ ბუზი, პეპელა
ნისკარტში გამოწყობილი.
დედა წყალს ეზიდებოდა
შვილისთვის მუდამ: პორითა,
ლალაც გულს უხალისებდა
ათასნაირი ხილითა.
ლაგრამ პაწია მერცხალი
ლაინც ჯავრითა კვდებოდა,
მას თავისუფლად ლინდოპქთ
გაფრენა ენატრებოდა.
უნდოდა თავად ეშრომა,
ეცხოვრა თავის ოფლთთა,
ჟურდა ფველაფრის შესწავლა,
დატკბობა წუთისოფლთთა.

გავიდა მარიობისთვე,
ლთკად გადაფვითლდა მთა-ველ.
აღარ ჟათობ- ჟაყეკთ
აუაჰჟად ებთთ ლტკაველი.
უნდა მიმართონ მერცხლებმა
ახალ თბილ ქვეყნის მხარესა,
გამოესალმონ დროებით
აქაურ არემარესა.
დაღონდა კუტი მერცხალი,
მთელი ოჯახი, კრებული,
უფრო კი მეტად დედ-მამა
დაფრენდა გაოგნებული.
შვილი არ უნდათ დასტოვონ
ცა-ქვეყნის ანაბარადა,
თან წასაყვანად ყველანი
გარს შემოერთყნენ ჯარადა.
მხრებში შეუსხდა დედ-მამა,
ერდომდის ააწიალეს
და რა ვერ შესძლო მან ფრენა,
უკანვე დაატრიალეს.
ჩამოსხდნენ ბუდის პირზედა
დაღონებულის სახითა,
დაუწყეს გამოთხოვება
ტირილითა და ვახითა.
დაჰკოცნეს, გამოესალმნენ,
შემდეგ დამწკრივდნენ განზედა,
გულამოსკვნილი ციკციკი
დაიწყეს დაბალ ხმაზედა.
უმღერდნენ ასე კარგა ხანს,
ნუგეშსა სცემდნენ მრავალსა,
შემდეგ აფრინდნენ, გაუდგნენ
უხმოდ გზას, შორად სავალსა.

ამ სურათს მთელი ოჯახი
 უმზერდა განცეხული;
 ებრალებოდათ მერცხალი,
 ტირილით დაოსებული.
 საბრალოს ლეტი სლნკინით
 გული მთლად ამოსჯდომოდა:
 ან ით პა ექნა უბედურს
 უმშობლოდ, უთვისტომოდა?!
 ვინ მოუვლიდა მას ისე,
 როგორც რომ დედა მშობელი,
 მისი სულისდგმა, სიცოცხლის
 შარბათით დამატკობელი.
 განა-კი დედა გულმკვდარი
 არა ფიქრობდა ამასა?
 მაგრამ სხვა თავის შვილები
 მარტო ვერ ანდო მამასა.

დედას აუტყდნენ ბალები:
 დედილო, გენაცვლებითო,
 რამე ვუშველოთ მერცხალსა,
 თორემ ჯავრითა ვკვდებითო.
 იქ რომ ის არის მარტოკა,
 ჩვენ აქ გულები გვწყდებაო,
 ამდენ ხანს ერთი ეულად
 ან კი როგორა დგებაო.
 სმა-ჭამის გარდა ბეჩავსა,
 განა სხვა არა უნდა-რა?!
 დედას იამა შვილების
 ტკბილი ხვეწნა და მუდარა.
 ჩამოიყვანეს მერცხალი,

ფრთა გაუსინჯეს, გაუხსნეს,
ერთ კვირას დაბლა ამყოფეს,
ბუდეში აღარ გაუშვეს.
ყოველ დილ-დილით მოტეხილ
ფრთას უსწორებდნენ ხელითა, .
უვლიდნენ, ეფერებოდნენ,
საზრდოს აჭმევდნენ ხელითა.
მოშინაურდა მერცხალი,
გული კვლავ მისცა ლხენასა,
ფრთა გაუსწორდა, გამალა,
აღარ უშლიდა ფრენასა.
დაიწყო ტკბილად ციკჭიკი
ხალისით, მხიარულადა,
დაუძმობილდა ბალღებსა
და მათ მიეცა სრულადა.
სადილობისას სუფრაზე
იმათთან ერთად ჯდებოდა,
შეექცეოდა ნამცეცებს,
არავის ერიდებოდა.
მას აღარ გახსენებია
საჭმელად ჭია, კალია:
მთვლი ზამთარი ამ ყოფნით
გაათავა და გალია.

ზამთრისგან შეწუხებულმა
ყამ ლსრჯად მოიკრიალა;
ლზე მიწას დაუახლოვდა 6
და სითბო დაატრიალა.
დამდნარა თოვლი, ყინული,
ბუნებას გაუღიმია,
ზვავს იბერტყავენ მხრებიდან,

სადაც-კი მთების ქიმია.
გალვივდა მიწა, გაფუვდა,
გაივსო ძალით, ღონითა,
ველი ირთვება, იმკობა
ვარდ-ყვავილების კონითა.
შინ აღარ დგება მერცხალი,
მთელი დღე გარეთ სრიალებს,
მისი პაწია გულ-მკერდი
ჟიამოვნებით ფრთქიალებს.
პეპელებს აღარ ასვენებს,
მავარდობს, დაფორიალებს,
ხის კენწეროზე დაჯდება,
ხან მზის სხივებში ცქრიალებს.
დედ-მამას ელის წამისწამ,
შორის გზით მომავალებსა,
სულ სამხრეთისკენ დაფრინავს,
აუარ ასვენებს თვალებსა.

გამოჩნდა გუნდი ლერცხლიბთს,
ჭიკციკით მოიმღერიან,
სალამს აძლევენ ნაცნობ ველს
და მინდვრებს გადმოსცქერიან.
რა ამბავი აქვთ, რა ყოფა,
ნეტავ გაჩვენათ თვალითა!
სოფელს მოედვნენ გარშემო,
ცყივიან მთელის ძალითა.
აგერა ერდო, დარბაზიც,
მათი გვირგვინი, ჭდეული,
აქ დარჩენილი მერცხალიც,

მთლად სიხარულად ქცეული,
შემოეხვივნენ, დაჰკოცნეს,
გადაეხვივნენ ფრთებითა,
შემდეგ შუაგულ ავრაზე
დამწკრივდნენ დალაგებითა.
დაუწყეს რაღაც ამბავი
მერცხალს თავიანთ ენითა:
დაღონდა, გაშრა საბრალო,
გული აევსო წყენითა.
ფრთები დაუშვა, ჭიკციკი
უცბად შეაწყდა ენაზე,
დაეცა უხმოდ, უსულოდ
გულადმა დაბლა კერაზე.
არავინ იცის რა უთხრეს,
სუყველა გაკვირვებულა,
ეს კია - მისი დედ-მამა
წელს აღარ დაბრუნებულა.

1898 წ.